

HET
SIMPELSTE
geschenk

Elke dag is een geschenk.
Open het, gooi het niet weg

STEFANOS XENAKIS

Vertaling Anneke de Reuver

HarperCollins

Voor dit boek is papier gebruikt dat onafhankelijk is gecertificeerd door FSC® om verantwoord bosbeheer te waarborgen.
Kijk voor meer informatie op www.harpercollins.co.uk/green.

HarperCollins is een imprint van Uitgeverij HarperCollins Holland, Amsterdam.

Copyright © 2018 Key Books
Oorspronkelijke titel: *ΤΟ ΔΩΠΟ. Ένα τετράδιο θαυμάτων*
Copyright Nederlandse vertaling: © 2021 HarperCollins Holland
Vertaling: Anneke de Reuver
Omslagontwerp: Pinta Grafische Producties
Omslagbeeld: Shutterstock
Foto auteur: © Maria Michalinos
Zetwerk: Mat-Zet B.V., Huizen
Druk: CPI Books GmbH, Germany

ISBN 978 94 027 0877 6
ISBN 978 94 027 6284 6 (e-book)
NUR 770
Eerste druk november 2021

Originele uitgave verschenen bij Key Books, Athene, Griekenland.

Published by special arrangement with Ersilia Literary Agency in conjunction with 2 Seas Literary Agency.

HarperCollins Holland is een divisie van Harlequin Enterprises ULC.
* en ™ zijn handelsmerken die eigendom zijn van en gebruikt worden door de eigenaar van het handelsmerk en/of de licentienemer. Handelsmerken met ® zijn geregistreerd bij het United States Patent & Trademark Office en/of in andere landen.

www.harpercollins.nl

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Het e-book is beveiligd met zichtbare en onzichtbare watermerken en mag niet worden gekopieerd en/of verspreid.

Voorwoord

Het zal in de vijfde van de basisschool zijn geweest, maar ik herinner het me als de dag van gisteren. In het natuurkundeboek stond dat de meeste mensen kunnen zien, maar dat slechts weinigen observeren. Toen begreep ik niet wat ermee bedoeld werd.

Na verloop van tijd begon ik het te begrijpen en leerde ook ik observeren. Ik leerde fotograferen met mijn ogen, maar bovenal met mijn hart. Dat wat we gewoonlijk beschouwen als iets kleins: de zonsondergang, een bloem, een glimlach of een gebaar. Ik leerde om overal schoonheid in te zien, zelfs in het lelijke.

Ik leerde die schoonheid te delen, evenals het leven zelf. Haar te verbinden met de levens van anderen om in elkaar op te gaan, als de kaarsenvlammen in de week voor Pasen. En toen begreep ik dat dit mijn levensdoel is.

Later leerde ik durven. Me meten met mezelf, mijn angsten, overtuigingen en twijfels. Ik leerde ontsnappen uit mijn cel – elke dag weer, elk uur en elk moment. Mezelf bevrijden van mijn eigen banden.

Nog later leerde ik kiezen en dat ik het ben die kiest. Ik leerde mijn glimlach met opgeheven hoofd dragen. Mijn waarheid uitspreken. Eerst nadenken en dan een positieve gedachte delen. Hard werken voor mijn droom. Ik leerde dat het leven me niets cadeau geeft, dat ik het zelf moest veroveren. Dag voor dag, van minuut tot minuut.

Een dierbare oom vertelde me dat je van voedsel geniet zolang het zich in je mond bevindt. Daarom moet je er goed op kauwen. Eenmaal ingeslikt is het weg, foetsie. Zo is het leven ook. Ik leerde

om het goed te kauwen en ervan te genieten. Net als van mijn moeders maaltijd, die het hele huis deed geuren. Ik leerde om het leven niet staand te consumeren, maar om in het moment te zijn.

Op een dag, zo gaat het verhaal, was een boer aan het spitten. Op een zeker moment stuitte zijn schop op iets hards en brak. De boer ontstak in woede, maar hij groef door om de oorzaak te vinden en hij diepte iets op, een kistje. Hij opende het en zag een schat. Ik leerde dus om het kistje te openen, zelfs als de verpakking me niet bevalt. Ik leerde dat de beste geschenken op je pad komen in lelijke verpakkingen en dat het leven zelf een geschenk is.

Ten slotte leerde ik mijn mislagen accepteren, respecteren en omarmen. En daarmee mezelf, dat bleek voor mij de sleutel. In plaats van na te streven minder fouten te maken stond ik mezelf toe er meer te maken. En toen maakte ik er minder.

Een decennium geleden begon ik te schrijven in mijn wonderenschrift. Of noem het een dankbaarheidsdagboek. In het begin kon ik mijn draai niet vinden, daarna lukte het steeds beter en na een tijdje was ik niet meer te houden. Wat ik zag, was een wonder. Dat ik leefde, kon spreken en lopen. Dat me na een zware dag een warm bed wachtte. En zo transformeerde mijn leven zich en begon het over te stromen van schoonheid. Toen ging ik begrijpen dat schoonheid niet zit in wat ik zie, maar in mijn ogen zelf.

Sindsdien ben ik niet meer opgehouden met schrijven. Het wonderenschrift droeg ik altijd met me mee en ik schreef overal – op mijn werk, in de trein, thuis. Ik vulde de lijntjes met mooie woorden, de bladzijden met prachtige wonderen en de boekenkast met talloze schriften.

En toen, volkomen onverwachts, gebeurde er iets magisch. Op een dag stopte ik met slechts voor mezelf schrijven in mijn schrift. Ik begon te schrijven voor degenen om mij heen en dit verrukkelijks te delen, dat te groot was geworden voor mij alleen.

Het boek dat je vasthoudt, is uit het leven
gegrepen. Uit mijn leven, uit onze levens.
Zonder grote woorden, maar met veel liefde.

In de hoop de schoonheid met gulle hand te delen, zoals ze dat ook met mij deed.

Al zal maar één mens die schoonheid voelen, dan is mijn schrijven zinvol geweest en was het alle inspanning waard die me tot hier heeft gebracht.

Stefanos Xenakis

Lily

Ik maakte me ongerust, om zeven uur 's ochtends rinkelt de telefoon gewoonlijk niet. De meisjes bel ik dagelijks, maar wel iets later. Het was mijn oudste dochter, die snikte met uithalen.

'Papa, Lily is dood. Ik heb haar vanmorgen dood in haar hokje gevonden.'

Lily was haar konijntje.

Gesnik aan de andere kant.

Stilte aan mijn kant.

'O, Aura, hoeveel jaar hebben we Lily gehad?'

'Niet zoveel, papa, vijf of zes.'

'Ja, Aura... Zo lang leven konijntjes nu eenmaal,' schatte ik.

Gesnik.

'Vanaf het moment dat we geboren worden, mijn liefje, weten we één ding zeker en dat is dat we doodgaan. Lily leefde in die zes jaar voor minstens honderd mensenjaren. Ze kreeg kindertjes, leefde gelukkig, ze was geliefd en gaf liefde. Weinig mensen hebben zo'n goede tijd gehad als Lily, schat.'

Alles eindigt om opnieuw te beginnen.

En alles begint om eens te eindigen.

Stilte aan de andere kant van de lijn.

'We gaan allemaal ooit weg, liefje. Lily leefde honderd jaar. Hoeveel jaar ben jij van plan te leven? Tweehonderd, driehonderd?'

Een kort lachje...

Kinderen horen van kleins af aan het echte leven te ondergaan en niet met fluwelen handschoenen te worden aangepakt. Dus pakte ik de schop van mijn vader, deed Lily in een doos en haalde de kinderen van school.

‘Zullen we haar samen gaan begraven?’ De kleinste had haar antwoord meteen klaar. De oudste moest even iets wegslikken voor ze knikte. We gingen naar ons vertrouwde heuveltje in Vouliagmeni, waar de zee ’s avonds helemaal van goud lijkt.

We hadden moeite een plekje met rulle aarde te vinden. Ik groef een kuil. Voorzichtig haalde ik Lily uit de doos. Gewikkeld in rijstpapier leek ze net een bruidje. Ik hield haar in mijn armen en stond op het punt haar in de kuil te leggen. Maar de oudste was me voor en nam haar van me over, zoals een moeder haar kind overneemt. Omzichtig verwijderde ze het rijstpapier, bracht het konijntje dicht bij haar gezichtje en gaf haar een laatste kus. Teder legde ze haar in de kuil, met een blaadje sla ernaast zodat ze geen honger zou krijgen.

‘Doe je oogjes maar dicht, mijn Lily,’ zei ze en ze bedekte haar met het rijstpapier, alsof ze haar toedekte in een bedje. De meisjes legden er nog een paar cyclaambloemetjes naast, waarna we haar met aarde bedekten. We legden twee grote stenen op de plek om te markeren waar ons geliefde konijntje slaapt.

Toen gingen we een ijsje eten.

‘Het leven omvat alles, kinderen. Het komt allemaal op hetzelfde neer. Alleen wij mensen maken onderscheid tussen “goed” en “slecht”. Regen en zonneschijn zijn twee kanten van dezelfde medaille, net als leven en dood. Zo ook liefde en angst, de zee en de bergen. Windstilte en storm, in wezen ook hetzelfde. Na zonneschijn komt de rukwind. Na de zomer volgt de winter. Na het goede komt het kwade. Vroeger hield ik van de helft en nu houd ik van alles,’ zei ik in de hoop hiermee de bittere pil te verzachten.

Ik verwachtte geen antwoord, maar dat kwam wel, van de kleine:
‘Dus, papa, nu houd je van iets waar je niet van houdt?’

De kralenketting

Hij zat achter me, maar ik had hem niet opgemerkt. De muzikant op het podium ging los en we werden helemaal meegezogen in de muziek. Toen hoorde ik het voor het eerst. Pal achter mij was iemand ritmisch met zijn kralenketting aan het spelen, tartend als een druppelende kraan. Eerst draaide ik me discreet om, dan zou hij wel begrijpen dat het hinderlijk was. De kralenketting, een *komboloi* genaamd, was van het ouderwetse soort, met kralen van barnsteen. Een vent van tegen de zestig. Hij had niet door dat ik het hinderlijk vond. Even hield hij ermee op en dacht ik dat hij het begrepen had, maar toen begon hij opnieuw. Weer keek ik om. Geen reactie.

Ergens schaamde ik me om hem aan te spreken. Een paar seconden maar duurde die inwendige strijd en toen hakte ik snel de knoop door. Inmiddels weet ik dat ik dingen niet moet opkroppen. Met een gebaar wees ik glimlachend naar de komboloi. Maar de man begreep het niet meteen en leek hem aan mij te willen geven. Hij dacht zeker dat ik ermee wilde spelen. Inwendig moest ik lachen om de grootmoedigheid van de Grieken, altijd bereid om te delen. Dit keer legde ik het hem beleefd uit. Dat is de sleutel: je boosheid beheersen, anders verspeel je je gelijk.

Eindelijk begreep de man het. Hij glimlachte uiterst vriendelijk en hield er onmiddellijk mee op. Als een duveltje uit een doosje hoorde ik zijn dochter naast hem zeggen: 'Dat had ik je nou ook al willen zeggen, papa.'

Vroeger deed ik mijn mond niet open en kropte ik het op. En daar deed ik niemand een plezier mee, allereerst mijzelf niet. Het is heel bitter om je minderwaardig te voelen. Dat je er niet toe doet.

Dat niemand naar je luistert, ook jijzelf niet. Dat heb ik gevoeld, diep onder mijn huid. Maar ook voor de ander is het niet goed, want je geeft hem niet de kans om te veranderen. Vergeet echter niet hem op milde wijze aan te spreken, en jezelf ook. Dat gaat samen, zie je.

Dat heet moed en het zal je leven veranderen.
Helemaal als jij ook bent opgegroeid met het
stempel van het brave kind. Schud het van je af.

In de pauze raakten we aan de praat. Een vriendelijke man. We spraken over de kleine geneugten van het leven. Een aangenaam mens, levendig en met een open karakter. Hij pakte me bij de schouder en we lachten samen. Op het laatst gaf hij me zijn komboloi om ermee te spelen. 'Dat ben ik je wel verschuldigd,' knipoogde hij veelbetekend.

Ik adoreer dit land.

Ik houd van deze mensen.

Grieken heten ze.

En ze hebben een groot hart.

Je ouders eren

Een vriend uit Thessaloniki, een boom van een kerel. Vroeger gingen we samen uit eten elke keer als hij naar Athene kwam. Dan dronken we altijd een beetje te veel. Door de wijn werden we heel eerlijk tegen elkaar.

Als hij iets vertelde, kon hij je op een ontwapenende manier boeien. En de boef wist het altijd goed te brengen.

Die avond kwam het gesprek op vrouwen. ‘Stefanaki,’ begon hij, ‘moet je horen wat mijn vader altijd zei over vrouwen.’ Er verscheen een schalks lachje om zijn mond.

‘De slechtste man is de beste vrouw...’

Beiden barstten we in lachen uit. Niet alleen om de overdrijving, maar ook om de manier waarop hij het zei.

We waren nog niet uitgelachen of mijn vriend begon ineens te huilen. Eerst zacht, toen heviger en op het laatst met uithalen. Ik had geen idee waarom hij huilde en ik wist ook niet hoe ik moest reageren. Om het moment niet te verstoren en mijn vriend te respecteren liet ik hem uitrazen.

‘Joh, Babis, wat is er aan de hand?’ vroeg ik ten slotte.

‘Mijn vader is er niet meer. Hij is jaren geleden plotseling overleden. En ik, stommerd, heb hem nooit gezegd hoeveel ik van hem houd. Pas toen hij weg was, begreep ik hoe groots hij was.’

Al die tijd was ik naar mijn vriend blijven kijken en ik leefde met hem mee. In het leven hebben we vaste waarden, zoals onze ouders. En toch is dat niet zo. Op een goede ochtend zijn ze weg en blijven wij achter met schuldgevoelens. Met alles wat we hun nog hadden

willen zeggen, maar wat we nooit hebben gezegd. Als jouw ouders nog leven, haast je om ze op te zoeken, vandaag nog.

Het heelal trapt niet op de rem als het uur van de ramspoed nadert.

Omhels ze.

Laat je niet weerhouden door angst.

Zeg hun hoeveel je van hen houdt.

Ze hebben zoveel voor jou gedaan.

Pas als je zelf kinderen krijgt, zul je begrijpen hoeveel.

Zonder ook maar iets van je terug te verlangen.

Je hoeft alleen maar van hen te houden.

Dat is wat ze willen.

En laat het hun dan ook merken.

En de fouten, die hebben ze goed bedoeld.

Die behoor je hun te vergeven.

Hun ouders maakten die ook.

En jij zult die met jouw kinderen ook maken.

Er zal een dag komen, dat wens ik je toe, dat zij ook jou zullen omhelzen.

Om je te vergeven.

Dus, houd van je ouders.

Zoals van je kinderen.

Als je ouders niet bestonden, dan zouden je kinderen niet bestaan.

Simpelweg omdat jij dan niet bestond.

Gouden ponden

Het was ochtend. Vrijwel altijd verleen ik voorrang. Dat zijn van die kleine dingen waar ik veel voldoening uit haal. Bij de supermarkt stond een kleine vierdeursauto op het punt van weggrijden. Ik stopte. Het duurde een seconde of twee tot mijn intentie werd begrepen. Een vrouw van in de zestig, zorgvuldig opgemaakt met een verzorgd kort kapsel, beide handen aan het stuur, met haar vriendin naast zich. Beleefd naar me glimlachend zette ze de auto in de eerste versnelling en trok op. Maar het opmerkelijke moest nog komen. Net voor ze de hoofdweg opdraaide, keek ze heel bewust mijn kant op en lachte. Al haar gelaatstrekken deden nu mee en wie weet zelfs haar hele wezen. Ze had werkelijk alles gegeven, en je voelde aan dat de grens was bereikt. Tot besluit van die verrukkelijke lach sloot ze te der haar ogen als teken van dankbaarheid. Je kon het een tweede orgasme noemen, meteen volgend op het eerste. Onverwachts en veel intenser. De vrouw verdween, maar haar glimlach bleef mijn hart verwarmen. De rimpeling ervan schonk me urenlang een verlicht gevoel. Dat had ik niet verwacht, in elk geval niet zo intens.

Diezelfde middag stond ik stil voor het stoplicht vlak voor het eind van de Vouliagmenisboulevard. Verstrooid tikte ik iets op mijn mobiel en zag vanuit mijn ooghoek een auto op het lage trottoir staan. Niets bijzonders. Toen het stoplicht op groen sprong, zag ik de bestuurder met een vragende blik naar me kijken, zonder veel hoop. Zelfs als ik hem voor liet gaan, was het nog maar de vraag of zijn wagen ertussen paste. Het was een werkbusje met een open-gedraaid raampje. De goedlachse man achter het stuur leek met zijn babyface op een groot kind. Aan de dikke kant, met baardje en

een brilletje. Zo iemand die je er direct uitpikt bij het zien van een klassenfoto van vroeger. Ik liet hem voorgaan. Dat had hij niet verwacht en een heerlijk kinderlijke lach gleed over zijn gezicht, net als over het mijne. Zijn blik was zo veelzeggend dat het me herinnerde aan school, aan de manier waarop we elkaar aankeken wanneer het klasgenootje naast me de proefwerkoplossingen onder de schoolbank doorschoof net als elke hoop vervlogen leek. Als teken van dank stak hij zijn hand uit het raam. Iets verderop, aan het eind van de boulevard, stak de man ook zijn hoofd uit het raam en knikte hij me nogmaals intens dankbaar toe. Alsof de cijfers net bekend waren en hij geslaagd was. Weer genoot ik na, waarbij mijn hart overliep en mijn ogen meededen – een samengaan van twee stromen, waarvoor je geen woorden vindt om het te omschrijven en dat is ook niet nodig.

Ik geniet van de kleine geneugten
van het leven, onvoorstelbaar veel.
Alsof het gouden ponden zijn.

Van veraf onderscheid ik hun glans en ik buk om ze een voor een op te rapen. Ik bewaar ze in een geheime kluis, ergens diep in mijn binnenste. Door de jaren heen heb ik een enorme spaarsom vergaard. Elke dag word ik rijker en gelukkiger. En de wisselkoers van het goud interesseert me niet.

Mijn wisselkoers kan alleen maar stijgen.